

Bir Tıp Sözlüğü ve Farmakoloji Kitabı Yazarı Olarak Türkçe Tıp Dilini Kullanma

Prof. Dr. Öner Süzer
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Farmakoloji ve Klinik Farmakoloji Anabilim Dalı

www.onersuzer.com
osuzer@istanbul.edu.tr

Farmakolojinin Temelleri

Doç. Dr. Öner Süzer

nobel
tıp kitabevleri

Farmakolojinin Temelleri

Doç. Dr. Öner Süzer

GENİŞLETİLMİŞ 2. BASKI

3

LOKAL ANESTETİKLER

KONU
26

Öner SÜZER, Asuman SÜZER

Ester grubu taşıyanlar

1. Benzokain (*Aetherolain*)
2. Klorprokain (*Mucaine*)
3. Kokain (jenerik)
4. Oksibuprokain (*Novesin*)
5. Prokain (*Novocain*)
6. Proparokain (*Alcaine*)
7. Tetrakain (*Pontocaine*)

Amid grubu taşıyanlar

1. Artikain (*Ultracain*)
2. Bupivakain (*Marcaine*)
3. Dibukain (*Ultraproct*)
4. Etidokain (*Durajest*)
5. Levobupivakain (*Chirocaine*)
6. Likokain (*Jetokain simpleks*)
7. Meprilokain (*Carbocaine*)
8. Prilokain (*Citanest*)
9. Ropivakain (*Naropin*)

Vazokonstriktör içerenler

1. Artikain + adrenalin (*Ultracain-DB*)
2. Likokain + adrenalin (*Jetokain*)
3. Prilokain + felipressin (*Citanest Octapressin*)

Diğer lokal anestetikler

1. Benzil alkol (*Thermo Rheumon*)
2. Butamben piktat (*Butesin Picrate*)
3. Butilamin benzoat (*Butesin*)
4. Diklonin (*Dyclone*)
5. Etil klorür (*Chlorure D'ethyle*)
6. Kapsaisin (*Midaigan*)
7. Klorbutanol (*Diglinol*)
8. Oritofom (preparatı yok)
9. Pramoksün (*Tropothane*)
10. Proparokain (*Alcaine*)
11. Propoksikain (*Ravocaine*)
12. Saligenin (preparatı yok)
13. Siklometkain sülfat (*Surfacaine*)

223

Konu 26

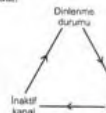
SİNİR HÜCRELERİNDE AKSİYON POTANSİYELİ

Sinir hücrelerinde aksiyon potansiyeli Na^+ kanallarının açılması sonucu Na^+ 'un içe akışı ve membranın depolarize olması ile başlar. Membranın repolarize olması ise K^+ kanallarının açılması sonucu K^+ 'un dışa akışı ile gerçekleşir. Detaylar için bkz. Şekil 26.1.

Aksiyon potansiyeli sonuçlandırıldığında Na^+ ve K^+ 'un intraselüler konsantrasyonu değişmiş olur. Daha sonra membrana bağlı bir ATP-bağımlı pompa Na^+ ile K^+ 'u 3:2 oranında değiştirir ($Na^+K^+ATPase$), potasyum hücre içinde sodyum ise hücre dışında konsantrasyon edilir ve membran polarizasyonu sürdürülür.

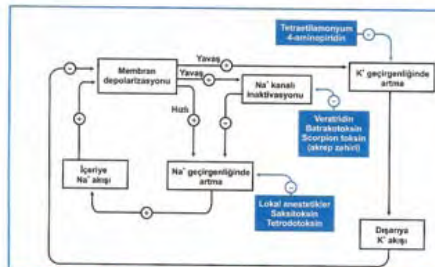
Na^+ kanalının sık olarak açılıp kapanması, yani hücrede aksiyon potansiyelinin yüksek frekansta oluşması bloğun derecesini artırır. Başka bir deyişle lokal anestezinin blok derecesi kanalın kullanım-durumuna bağlıdır (*use-dependent*). Çünkü, lokal anesteziler kanallardaki bağlanma bölgelerine, kanal açıldıkça daha rahat ulaşırlar. Daha çok uyanık hücrelerde Na^+ kanalları sık olarak açılıp kapanır. Ayrıca, lokal anestezilerin inaktif formdaki kanallara afiniteleri, dinlenme (istirahat) durumundakilerden daha yüksektir.

Aşağıda Na^+ kanalının bulunduğu hücreler şematik olarak gösterilmiştir. Okların tümü tek yönlüdür.

LOKAL ANESTETİKLER

Lokal anesteziler, sinir aksolan ve diğer uyandırılabilir membranlarda Na^+ kanallarını inhibe ederek, uyan ketimini reversibl olarak bloke ederler. Bağlanma bölgeleri Na^+ kanalının hücre içine bakan kısmına yakındır.

Şekil 26.1: Membran ekulübitesine etki eden ilaçlar ve deniyetel ajanlar. Kaynak: 13. Şekil 26.3 ile eşleştirilerek yeniden çizilmiştir.

224

4

Bir bilim dili olarak Türkçe'miz

- Türkçe'miz tüm diğer çağdaş bilim dilleri gibi yaşayan organizmalara benzer bir şekilde her gün değişiyor, gelişiyor.
- Bizim Tıp dilini kullanırken bana göre en büyük yanılmamız dili de “statik bir obje” sanmamız.
- Oysa Tıp'taki gelişmelerle birlikte sürekli yeni kavramlar üretiliyor ve bunların hemen tamamı İngilizce.

Her terim gerçekten İngilizce mi?

“Tıp'taki gelişmelerle birlikte sürekli yeni kavramlar üretiliyor ve bunların hemen tamamı İngilizce”

“Tıp’taki gelişmelerle birlikte sürekli yeni kavramlar üretiliyor ve bunların hemen tamamı İngilizce”

Bu gerçekten doğru mu?

7

İngilizce kaynaklı tıp terimleri I

ameloblast	[Eski İng. <i>amel</i> , mine + Y. <i>blastos</i> , tohum]
belly	[Eski İng. <i>belig</i> , çuval]
calipers	[İng. <i>caliber</i> kelimesinin değişmiş şekli]
chapped	[Orta İng. <i>chap</i> , kesmek]
disease	[İng. <i>dis-</i> , olumsuzluk eki + <i>ease</i> , huzur]
felon	[Orta İng. <i>feloun</i> , kötü huylu]
freckle	[Eski İng. <i>freken</i>]
gargoylism	[Orta İng. <i>gargyle</i> , aslanağzı, kökeni <i>gurgullo</i> , boğaz]
loop	[Orta İng. <i>loupe</i>]
moiety	[Orta İng. <i>moite</i> , yarım]
mottling	[İng. <i>motley</i> , renklenmiş]
pedigree	[Orta İng. <i>pedegra</i> , kökeni Eski Fr. <i>pie de grue</i> , turna ayağı]
potash	[İng. <i>pot-ashes</i>]

8

İngilizce kaynaklı tıp terimleri II

quinsy	[Orta İng. <i>quinsie</i> (<i>quinesie</i>), L. <i>cynanche</i> "boğaz ağrısı" kelimesinin değişmiş hali]
rickets	[İng. <i>wrick</i> , bükme]
samarium	[İng. <i>samarskite</i> , bir çeşit metal karışımları içeren mineral]
scalp	[Orta İng. kökeni İskandinav, <i>skalpr</i> , kılıf]
score	[Orta İng. <i>scor</i> , çentik, çetele]
skull	[Erken İng. <i>skulle</i> , tas, çanak]
smallpox	[İng. <i>small pocks</i>]
spider	[Eski İng. <i>spinnan</i> , (ağ) örmek]
stage	[Orta İng. kökeni Eski Fr. <i>estage</i> , durak yeri]
stain	[Orta İng. <i>stelen</i>]
strait	[Eski Fr. kökeni L. <i>strictus</i> , sıkışık; Orta İng. <i>street</i>]
welt	[Eski İng. <i>wælt</i>]

Anglosakson kökenli tıp terimleri

bite	[A.S. <i>bītan</i>]
bag	[A.S. <i>baelg</i>]
burn	[A.S. <i>baernan</i>]
bath	[A.S. <i>baeth</i>]
beat	[A.S. <i>beatan</i>]
belching	[A.S. <i>belchian</i>]
blood	[A.S. <i>blōd</i>]
body	[A.S. <i>bodig</i>]
brain	[A.S. <i>braegen</i>]
breech	[A.S. <i>brēc</i>]
breast	[A.S. <i>breōst</i>]
brow	[A.S. <i>brū</i>]
boil	[A.S. <i>byl</i> , şişme]
cheek	[A.S. <i>ceāce</i>]

Özel isim kökenli tıp terimleri

becquerel (Bq)	[<i>Antoine Becquerel</i> , Fransız fizikçisi, 1852-1908]
bel	[<i>A. Y. Bell</i>]
Branhamella	[<i>Sara Branham</i>]
bromelain, bromelin	[<i>C. Bromelius (Bromel)</i> , İsveçli botanist, 1639-1705]
Brucella	[<i>Sir David Bruce</i> , İngiliz cerrah, 1855-1931]
dalton	[<i>J. Dalton</i> , İngiliz kimyacı, 1766-1844]

Anestezi (duyu yitimi, uyuşturum) sözcüğü geçen bazı terimler

acroanesthesia	[Y. <i>akron</i> , uzuv, <i>acros</i> , uç]
anesthekinesia	[Y. <i>kinēsis</i> , hareket]
anesthesia	[Y. <i>an-</i> , olumsuzluk eki + <i>aisthēsis</i> , algılama]
anesthesiology	[<i>anesthesia</i> + Y. <i>logos</i> , bilim]
cryanesthesia	[Y. <i>kryos</i> , soğuk]
electroanesthesia	[Y. <i>ēlektron</i> , amber]
graphanesthesia	[Y. <i>graphē</i> , yazma]
hemianesthesia	[Y. <i>hemi-</i>]
hemiparaneesthesia	[Y. <i>hemi-</i> , + L. <i>pario</i> , doğurmak]
kinanesthesia	[Y. <i>kinēsis</i> , hareket]
neuroleptanesthesia	[Y. <i>neuron</i> , sinir + <i>lēpsis</i> , tutmak]
pallanesthesia	[Y. <i>pallō</i> , titremek]
panesthesia	[pan- Y. <i>pas</i> , hepsi]
preanesthetic	[L. <i>prae</i> , önce]
thermanesthesia	[Y. <i>thermē</i> , ısı]
topoanesthesia	[Y. <i>topos</i> , yer]

Kelime kökenleri anlamları çözmeye yetiyor mu?

- **Kinanesthesia:** Bir hareketin yönünü, büyüklüğünü algılayamama ile birlikte, ataksiye sebep olan bir derin duyu bozukluğu.
- **Anesthekinesia:** Duyusal ve motor paralizinin birlikte bulunması.

Bazı terim kombinasyonları

bathyanesthesia	[Y. <i>bathys</i> , derin + <i>a-</i> , olumsuzluk eki + <i>aisthēsis</i> , algılama]
bathyesthesia	[Y. <i>bathys</i> , derin + <i>aisthēsis</i> , algılama]
bathyhyperesthesia	[Y. <i>bathys</i> , derin + <i>hyper</i> , üst + <i>aisthēsis</i> , algılama]
bathyhypesthesia	[Y. <i>bathys</i> , derin + <i>hypo</i> , alt + <i>aisthēsis</i> , algılama]

Örnek verdiğim terimlerin anlamları

- **Bathyanesthesia:** Derinlik hissinin kaybolması.
- **Bathyesthesia:** Tüm ciltaltı duyular için genel terim.
- **Bathyhyperesthesia:** Kas dokuları ve diğer derin yapıların aşırı hassasiyeti.
- **Bathyhypesthesia:** Kasların ve diğer derin dokuların hissetme bozukluğu.

15

Sözcükleri uyarlama süreçleri

- Biz “**bilim yaratan**” değil en iyimser yorumla “**bilim uygulayan**” konumda olduğumuz için bu yeni kavramları hep dışarıdan almak ve kendi dilimize uyarlamak zorundayız.
- Bu uyarlama aşamasının da akılcı süreçleri olmalı. Zaman içinde sözcüklere yüklenen anlamlar da değişim gösteriyor.
- Bu sunuyu hazırladığım bilgisayar bir “**bilgi sayıcı**” değil ama ona yüklenen anlam bizi bilgisayar sözcüğünü rahatlıkla kullanabilmemizi sağlıyor.

16

Sözcüklere yüklenen anlamlar

- Tıp terminolojisinin içindeki birçok sözcüğün aslında basit ve tıpla ilişkili olmayan anlamları var ama o sözcüklere yüklediğimiz anlamlar gerçek kavramları oluşturuyor.
- Örneğin kolorimetre, renkölçer demek, ancak bu sözcüğe tıp dilinde yüklediğimiz anlam çok daha karmaşık.

Türkçe tıp kitaplarını okurken yaşadığım zorluklar

- Anadilim Türkçe olmasına karşın Türkçe tıp kitaplarını okuduğum zaman daha fazla zorlanıyorum.
- Başka bir deyişle var olan Türkçe bu şekilde benim konuyu anlamamda bir engel oluşturuyor.
- Oysa bu durum çok yanlış. Nedenlerinin iyice araştırılıp çözümlenmesi lazım.

Sözcüklerin farklı yazım şekilleri

- Öncelikle ciddi bir kavram kargaşası var.
- Bir sözcüğün farklı yazım şekilleri (örn. *catecholamine*, katekolamin, kateşolamin, yanıksalgıkesen) kavramları anlamada bana engeller oluşturuyor.
- Hangi yazımın doğru olduğu konusunda bir kılavuz veya ortak payda yok.

Türkçe bilgimiz

- Anadilimiz Türkçe olmasına karşın birçoğumuzun “Türkçe dilbilgisi” ve “sözcük dağarcığı” oldukça zayıf.
- Özellikle yazı dilini kullanmayı iyi bilmiyoruz.
- Basılan kitaplarda dilbilim uzmanlarınca bir denetim yapılmıyor. Özellikle çok yazarlı kitaplarda **her bölüm ayrı telden çalıyor**.
- Bu şekilde tüm bilim insanlarımızın da akademik çalışmalarında, uluslararası yayın üretmelerinin yanı sıra mutlaka kendi dilimizde eserler yaratmaları **Türkçe Tıp Dili**'nin gelişmesi için kaçınılmaz.

Yazı dili nedir?

Yazı dili nedir?

Gelişen basım teknolojileriyle bu kavramın karşılığını vermek gerçekten zor!!!

Çünkü işin içine dilbilgisinin dışında:

farklı **yazı** karakterleri

renk **kullanımı**

BAŞLIK KULLANIMI

kısaltmalar, tablolar, şekiller, küçük şekiller,
yabancı alfabelerden karakterler
vs. de giriyor...

Farmakoloji kitabı indeksinin kullanma kılavuzu

- Bu kitapta gelişmiş bir indeks düzeni yer almaktadır.
- Birden çok yerde geçen adlar indeks içinde en çok geçtiği yerlerin sayfa numaraları **bold** yazılarak belirtilmiştir.
- Ticari adlar *Courier* yazı karakteriyle verilmiştir.
- İlaç Türkiye’de kitabın basım tarihi itibarıyla ruhsatlı değilse ilacın ticari adı italik ve altı çizili *Courier* yazı karakteriyle verilmiştir.
- Konu, tablo ve şekil adları ile konu içinde yer alan alt başlıklar indekste büyük harfle başlayarak belirtilmiştir.
- Başlık tablo veya şekilden alınmışsa köşeli parantez içinde italik olarak [t] veya [ş] sembolleriyle belirtilmiştir.

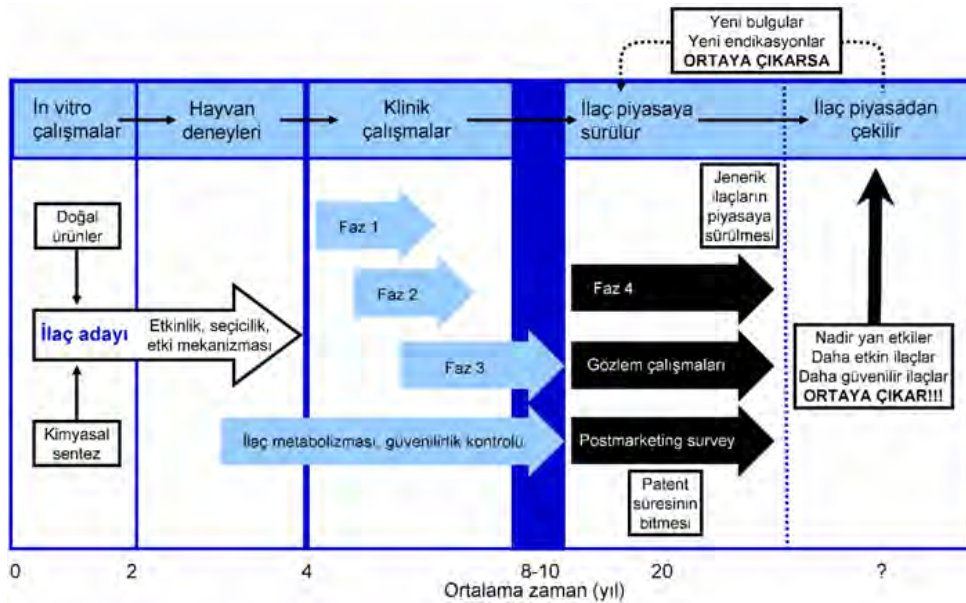
İndeksten örnek bölüm

- Osmolak, 472
osmotik açık, 390
osmotik basınç, 389
osmotik diüretikler, 117, 118, **121**, 174
osmoz, 389
OTC, 437
Otonom sinir sistemine giriş, 43
Otonom sinir sisteminin basitleştirilmiş fonksiyonel anatomisi, 46 [ş]
Otonom sinir sisteminin önemli etkileri, 48 [t]
Otonom ve somatik sinir sisteminin önemli nörotransmitterleri ve reseptörleri, 45 [ş]
Otonomik aşınının basamakları: ilaçların etkileri, 51 [t]
oubain, 81-82
over hormonları, 254, 258
over the counter, 437
Ovestin, 249
Oxis Turbuhaler, 468
ökatropin, 59-60
öksürük merkezi, 366
Ön hipofiz hormonları, 230
Ön ilaçlar, 17
Ön ilaçlar ve aktif metabolitlerine örnekler, 18 [t]
Önemli ilaç etkileşimlerinden bazıları, 24 [t]
Önemli virüslere örnekler ve oluşturdukları hastalıklar, 335 [t]
östradiol benzoat, 255, **444**, 478
östradiol sipionat, 255, 256

İçindekiler tablosu

Konu 24. Antiepileptik ilaçlar	205
ANTİEPİLEPTİK TEDAVİYE GİRİŞ	206
Epileptik nöbet tiplerinin sınıflandırılması	206
ANTİEPİLEPTİK İLAÇLARIN TEMEL ETKİ MEKANİZMALARI	206
Konvülsiyon yapabilen bazı ilaçlar	206
Antiepileptik ilaçların temel etki mekanizmaları	207
Antiepileptik ilaçların etki spektrumları	207
HİDANTOİNLER	207
İMİNOSTİL BENLER	208
VALPROİK ASİTLER	208
BARBİTÜRATLAR	209
SÜKSİNİMİDLER	209
BENZODİAZEPİNLER	209
OKSAZOLİDİNE DİYONLAR	210
DİĞER ANTİEPİLEPTİK İLAÇLAR	210
Tablo 24.1: Antiepileptik ilaçların kullanım endikasyonları.	211
Tablo 24.2: Antiepileptik ilaçların erişkinlerdeki günlük dozları.	212

Şekiller

Yeni bir ilacın piyasaya çıkma sürecinde geçirdiği aşamalar ve daha sonra piyasadan çekilmesi.

Tablolar

Tip A ve Tip B MAO substrat ve inhibitörleri.

	Tip A	Tip B
Substratları	Noradrenalin Serotonin Dopamin Tiramin	Feniletilamin Benzilamin Dopamin Tiramin
Spesifik inhibitörleri	Klorjilin Moklobemid	Selejilin
Nonspesifik inhibitörleri	Fenelzin İproniazit İsokarboksazid Nialamid Parjilin Tranilsipromin	

27

Yeni medyalar

- Elektronik kitaplar (Acrobat vs.)
 - DVD
 - İnternet siteleri
- vs.

28

Bu sayfa bilinçli olarak boş bırakılmıştır.

Sonuç

- Türkçe'miz bizim en değerli kültür varlığımız. Onu daha etkin kullanabilmek için elimizden gelen her türlü çabayı sarf etmeliyiz.

Teşekkürler

Sunuyu www.onersuzer.com adresinden kopyalayabilirsiniz.

Hazırlamış olduğum ve bu sunuda içinden örnekler verdiğim tıp terimleri sözcük listesinin tamamını www.farmakoloji.org adresinden kopyalayabilirsiniz.
(www.farmakoloji.org ⇒ ders notları ⇒ Öner Süzer)